

Pruitt Igoe ontkracht modernistische mythe

AUTEUR Hanneke Posthumus

De implosies van de eerste flats in Pruitt Igoe in de Amerikaanse stad St. Louis in 1972 deden letterlijk en figuurlijk veel stof opwaaien. In dit, door de latere architecten van de 'twin towers', ontworpen 'public housing project' was de leefbaarheid in recordtempo gekelder. Slechts zeventien jaar na haar oplevering in 1956 was de volgens modernistische standaarden gebouwde wijk er dusdanig slecht aan toe dat tot sloop werd besloten. Het opblazen van de elf verdiepingen tellende flats werd op 22 april 1972 live op de nationale televisie uitgezonden. De beelden van in elkaar zakkende flats waren indrukwekkend en verspreidden zich snel. Pruitt Igoe kwam symbool te staan voor de modernistische mythe: een papieren oplossing als de oplossing van huisvestingsproblemen van kansarmen, die in werkelijkheid gedoemd is te falen. Door dit mislukte project kreeg de Amerikaanse sociale woningbouw een slechte naam.

De problemen zijn niet enkel te wijten aan het modernisme

Veertig jaar na de sloop van Pruitt Igoe blikt de Amerikaanse regisseur Chad Friedrichs met zijn documentaire 'The Pruitt Igoe Myth; an Urban History' terug op de ontwikkeling van de wijk, van het moment van oplevering tot de sloop. Unieke historische beelden wisselt hij af met interviews met bewoners en wetenschappers. De persoonlijke verhalen maken de documentaire boeiend. Soms door de overweldigende tragiek die uit de ervaringen van oud-bewoners spreekt. Bijvoorbeeld wanneer een oud-bewoner vertelt hoe de moord op zijn broer, die ook in het complex woonde, zijn leven heeft getekend. Maar ook door de mooie herinneringen die oud-bewoners er aan hebben overgehouden. Zij hebben het over 'de luxe van een eigen kamer voor elk gezinslid', de herinnering van de kerstlichtjes in de beginperiode, en het dansen op de muziek van de burens.

Hoewel 'The Pruitt Igoe Myth' alleen al het bekijken waard is door de indrukwekkende beelden en verhalen, is de documentaire vooral een aanrader vanwege de belangwekkende boodschap die Friedrichs voor het voetlicht brengt. Namelijk dat het beeld van Pruitt Igoe als modernistische mislukking kortzichtig is. Niemand, ook Friedrichs niet, zal ontkennen dat de situatie in Pruitt Igoe vlak voor haar sloop rampzalig was. De criminaliteit en drugsoverlast waren ongekend, het fysieke verval was groot en nog maar negen procent van alle 2.870 woningen werd bewoond.

Met 'The Pruitt Igoe Myth' laat Friedrichs echter op overtuigende wijze zien dat deze problemen niet enkel op het conto van het modernisme

met zijn strikte functiescheiding en sobere en monotone bouwstijl zijn te schrijven zoals vaak wordt beweerd. Verschillende andere oorzaken voor het falen van Pruitt Igoe passeren de revue. Zoals onjuiste bevolkingsprognoses waarbij men bij de bouw van de wijk was uitgegaan. Terwijl het 'project' werd gebouwd om de bevolkingsgroei van St. Louis op te vangen, leidde suburbanisatie tot bevolkingskrimp en leegstand. Daarnaast liet de plaatselijke woningcorporatie de bewoners zelf betalen voor het onderhoud van de onderhoudsgevoelige flats. Tel daarbij op dat de woningcorporatie enkel de allerarmste gezinnen in Pruitt Igoe toeliet – gezinnen met werkende mannen waren zelfs niet welkom – en het is evident dat onderhoudsachterstanden onvermijdelijk waren. Die leidden weer tot andere problemen. Zoals Wilson en Kelling al in 1982 in hun bekende 'Broken Windows Thesis' stellen, duidt fysiek verval op het gebrek aan sociale controle, waardoor ruimte wordt geboden aan ongewenst gedrag zoals criminaliteit. Dit probleem ontstond in Pruitt Igoe op grote schaal.

Ter gelegenheid van het recente themanummer 'Wederopbouw' organiseerde AGORA een eenmalige vertoning van 'The Pruitt Igoe Myth'. Tijdens de aansluitende discussie stonden de overeenkomsten en verschillen centraal tussen de ontwikkeling van Pruitt Igoe en Nederlandse wijken die volgens modernistische principes zijn gebouwd zoals de Bijlmer en Overvecht. Eén van de belangrijkste conclusies was dat eenzelfde fysieke structuur niet tot gelijksoortige uitkomsten heeft geleid. Terwijl Nederland verschillende wijken kent die op dezelfde architectonische uitgangspunten zijn gestoeld als Pruitt Igoe, verbleken de aanwezige problemen bij die van hun Amerikaanse tegenhanger. Dit duidt erop dat behalve fysieke factoren, het succes of falen van modernistische wijken afhangt van andere kenmerken zoals bevolkingsontwikkelingen en beleidstradities.

De hoofdboodschap uit de discussie is daarmee dezelfde als die uit de documentaire, namelijk dat het lot van wijken die volgens modernistische standaarden zijn gebouwd niet in steen is gebeiteld. Ook dat van Pruitt Igoe niet. Het is daarom onjuist Pruitt Igoe te zien als symbool voor de modernistische mythe. Sterker nog, de geschiedenis van Pruitt Igoe vormt juist het bewijs dat de modernistische mythe zelf een mythe is.

Literatuurselectie

Friedrichs, Chad (2011) *The Pruitt Igoe Myth: an Urban History*. Taal: Engels. Duur: 83 minuten. Verkrijgbaar voor \$29.95 via www.pruitt-igoe.com/preorder-dvd. Voor trailer zie www.pruitt-igoe.com.

Wilson, J. Q., G.E. Kelling (1982) *Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety*. In: *Atlantic Monthly*, Maart.